

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Turkish Translation, Reliability, and Validity Study of Victim Gaslighting Questionnaire and Related Issues

Kurbana Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeği Türkçe Çeviri, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması ve İlgili Olguların İncelenmesi

Zihniye Okray¹, Beliz Köroğlu², Dilem Öke³

Abstract:

Self-doubt imposed on the victim (gaslighting) is a manipulation technique and a form of psychological violence in which the perpetrator induces the victim to doubt their own mind and question their perception of reality to gain power and control, particularly in close relationships. Although instruments in the Turkish literature indirectly measure self-doubt imposed on the victim, no tool has been developed or adapted to assess this construct directly. This study aims to translate the Self-Doubt Imposed on Victim Scale into Turkish and to conduct validity and reliability studies. Exploratory factor analysis (EFA) was performed on data obtained from 200 volunteer participants, whereas confirmatory factor analysis (CFA) was conducted on data collected from 280 participants. The internal consistency coefficient of the scale was .900, and item-total correlations ranged between .385 and .734. EFA revealed a two-factor structure with an eigenvalue above 1, explaining 54.34% of the variance after Direct Oblimin rotation. The first sub-dimension, consisting of 8 items, explained 44.22% of the variance (eigenvalue = 6.191), while the second sub-dimension, with 6 items, explained 10.11% of the variance (eigenvalue = 1.415). CFA results [$\chi^2(73, N = 280) = 2142.5, p < .000, \chi^2/df = 1.95, GFI = .931, AGFI = .901, CFI = .957, RMSEA = .058$] showed statistically significant standardized factor loadings ranging from .52 to .72 for the first factor and from .56 to .78 for the second factor. These results indicate that the scale demonstrates good fit indices.

Keywords: Self-Doubt Imposed on the Victim, Reliability, Validity, Turkish Adaptation.

¹Prof. Dr., European University of Lefke, Arts and Science Faculty, Psychology Department, Lefke, TRN Cyprus, E-mail: zokray@eul.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-9117-4991.

²Assist. Prof. Dr. European University of Lefke, Arts and Science Faculty, Psychology Department, Lefke, TRN Cyprus, E-mail: bkoroglu@eul.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-3037-6813.

³Lec., European University of Lefke, Arts and Science Faculty, Psychology Department, Lefke, TRN Cyprus, E-mail: doke@eul.edu.tr, Orcid Id: 0000-0001-6947-8000

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Zihniye Okray, European University of Lefke, Arts and Science Faculty, Psychology Department, Lefke, TRN Cyprus, E-mail: zokray@eul.edu.tr.

Date of Received/Geliş Tarihi: 27.02.2025, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 05.08.2025, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 23.08.2025, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 22.09.2025

Citing/Referans Gösterimi: Okray, Z., Köroğlu, B. & Öke, D. (2025). Turkish Translation, Reliability and Validity Study of Victim Gaslighting Questionnaire and Related Issues. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 7(3), 236-244.

© 2025 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license, which permits use, sharing, adaptation, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Kurbana dayatılmış öz-şüphe (gaslighting) özellikle yakın ilişkilerde güç ve kontrol sağlamak için failin kurbanın zihninden şüphe etmesini, gerçeklik algısını sorgulamasını sağlayan bir manipülasyon tekniği ve psikolojik şiddet türüdür. Türkçe alanyazında kurbana dayatılmış öz-şüpheyi dolaylı olarak ölçen ölçme araçları doğrudan ölçen bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı Kurbana Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeğinin (KDÖÖ) Türk diline çevirisi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılmasıdır. İlk çalışmada 200 gönüllü katılımcıdan toplanan veri ile açımlayıcı faktör analizi, benzer ölçekler geçerliliği, ölçeğin Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmıştır. İkinci çalışmada ise 280 katılımcıdan toplanan veri ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0.900 olarak hesaplanmıştır. Madde-toplam puan korelasyonu ise 0.385-0.734 arasında değişmektedir. Açımlayıcı Faktör Analizine (AFA) göre özdeğeri 1'in üzerinde olan ve varyansın % 54.34'ünü tanımlayan 2 faktörlü yapı Direct Oblimin döndürme işlemi sonucunda ölçek maddeleri alt boyutlara ayrılmıştır. Bu analiz sonucunda varyansın % 44.224'ünü açıklayan (Özdeğer= 6.191) 8 maddeden oluşan ilk alt boyut ve varyansın %10.11'ini açıklayan (Özdeğer: 1.415) 6 maddeden oluşan ikinci alt boyutu tespit edilmiştir. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) [χ^2 (73, N = 280) = 2142.5, $p < .000$, $\chi^2/df = 1.952$, GFI = 0.931, AGFI = 0.901, CFI = 0.957, RMSEA = 0.058]. Modeldeki standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu değerler Birinci Faktör için 0.52 ile 0.72 arasında ve İkinci Faktör için de 0.56 ile 0.78 arasında değişmektedir. Elde edilen bu değerlerin iyi bir uyum indeksi gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kurbana dayatılmış öz-şüphe, geçerlilik, güvenilirlik, Türkçe uyarlama.

Giriş

Gaslighting, failin kurbanın zihninden şüphe etmesini, gerçeklik algısını sorgulamasını ve kişinin deli olduğunu düşünmesini sağlayan bir manipülasyon tekniğidir (Calef ve Weinshel, 1981). Sweet (2019), Gaslighting tanımını 'Kurbanların "çılgın gibi" görünmesini veya hissetmesini sağlamayı amaçlayan, "gerçeküstü (surreal)" kişilerarası ortam yaratan bir tür psikolojik taciz' olarak yapmıştır. Türkçe alanyazında genellikle orijinal İngilizce terim olan 'gaslighting' terimi kullanılmaktadır (Nazir ve Özçiçek, 2022; Akiş ve Öztürk, 2021; Kukreja ve Pandey, 2023). İçerik ve ifade ettiği bağlam düşünüldüğünde kurbana dayatılmış öz-şüphe teriminin gaslighting terimine karşılık olarak kullanılabileceği önerilmektedir.

Kurbana dayatılmış öz-şüphe istismarcının sistematik bir şekilde mağdurun kendinden şüphe etmesine, özgüvenini ve öz değerini kaybetmesine, olumsuz bir benlik algısı geliştirmesine ve sonucunda da istismarcıya bağımlı hale gelmesine neden olan bir süreçtir (Nazir ve Özçiçek, 2022).

Kurbana dayatılmış öz-şüpheyi sadece psikolojik boyutu ile açıklamanın yetersizliği üzerine dikkat çeken bazı sosyologlar ve filozoflar kurbana dayatılmış öz-şüphenin güçlü bir güç taktiği olduğunu ve kökeninin ise cinsiyet gibi sosyal eşitsizliklerden kaynaklandığını ifade etmektedirler (Spear, 2023; Podosky, 2021; Abramson, 2014).

Kurbana dayatılmış öz-şüphe her ne kadar da yakın duygusal ilişkilerde özellikle aile içi şiddet olguları örnekleri ile açıklanarak alanyazına girmiş olsa bile günümüzde araştırmacılar kurbana dayatılmış öz-şüphenin güç ilişkilerinin varolduğu neredeyse tüm ilişki türlerinde bulunabileceğini savunmaktadır (Dimitrova, 2021; Podosky, 2021; Kukreja ve Pandey, 2023; Lukkien, Allen, van Ginkel ve Volman, 2024). Kurbana dayatılmış öz-şüphe bilinçli ya da bilinçdışı bir şekilde romantik ilişkilerde, ebeveyn-çocuk ilişkisinde, sosyal meselelerde, politikada ve sağlık sisteminde bulunabilir (Akdeniz ve

Cihan, 2024). Güçlü konumda olan bireyler veya gruplar, daha güçsüz konumda görülen/algılanan bireylerin akıl sağlığı, muhakeme yeteneği veya belleği konusunda şüphe duymalarına yol açan sistematik ya da kurumsal takım davranış ve eylemleri içeren manipülasyon yöntemleri uygulayabilirler (Tobias ve Joseph, 2020; Davis ve Ernst, 2019).

Kurbana dayatılmış öz-şüphe sağlık alanında da önemli bir olgu olarak ele alınmaktadır. Özellikle kadın doğum ve jinekoloji alanında (Fielding-Singh ve Dmowska, 2022), uzamış Covid-19 olgularında (Au, Capotescu, Eyal ve Finestone, 2022), ALS (amyotrofik lateral skleroz) hastalarında (Carter, 2022) ve hatta tıp fakültesi öğrencilerinin eğitimleri sürecinde (Siad ve Rabi, 2021) sıklıkla gözlemlenen bir durum olarak tartışılmaktadır. Şenyuva ve Yavuz (2024) karanlık üçlü özellikleri ve kurbana dayatılmış özşüphe ile sıklıkla birlikte anılan duygusal manipülasyon ölçeği sonuçları arasındaki ilişkileri değerlendirdikleri bir çalışmalarında karanlık üçlü ve duygusal manipülasyon punalarının erkeklerde daha yüksek olduğunu ve özellikle karanlık üçlüde yer alan psikopati kişilik örüntüsünün duygusal manipülasyon puanlarını artırdığını tespit etmişlerdir. Diğer taraftan Gülpak ve Babayigit (2024) romantik ilişkilerde benlik değişimi ve öz yeterlilik ile ilgili yaptıkları derleme çalışmalarında romantik ilişkilerinin tümünün partnerler arasında bir miktar manipülasyon içerdiğini, bu etkileme davranışlarının birey üzerinde olumlu fakat bazen de olumsuz değişikliklere neden olduğunu vurgulamışlardır.

Türkçe alanyazın incelendiğinde kurbana dayatılmış öz-şüphe üzerine yapılan çalışma sayısı oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca bu olguyu doğrudan ölçmeye yönelik herhangi bir ölçek geliştirilmediği tespit edilmiştir. Bu çalışmanın temel amacı Bhatti, Shuja, Aqeel, Bokhari ve ark. (2021) tarafından geliştirilen Victim Gaslighting Questionnaire (VGQ) ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlik - güvenilirlik çalışmasının yapılmasıdır.

Yöntem

Türkçe alanyazında, kurbanı dayatılmış öz-şüpheyi ölçen herhangi bir ölçme aracına daha önce rastlanmamıştır. Bhatti ve ark. (2021) tarafından geliştirilmiş olan Victim Gaslighting Questionnaire (VGQ) Türkçe alanyazında büyük bir eksikliği doldurulacağı düşünülmüş ve ölçeğin yazarları ile iletişime geçilmiş gerekli izinler alınmıştır.

Ölçeğin Türkçeye uyarılma sürecinde aşağıdaki adımlar izlenmiştir. Ölçeğin orijinal maddeleri biri İngilizce öğretimi uzmanına ve her iki dile hakim ve konu hakkında bilgisi olan bir psikoloji bölümü öğretim görevlisine gönderilmiştir. Dört uzman tarafından ölçeğin adı da dahil olmak üzere yönerge ve maddeler Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra bir Türk Dili ve Edebiyatı uzmanı ve biri de Psikoloji öğretim görevlisi olmak üzere iki uzman tarafından orijinal dil ile en uyumlu çevrileri belirlenmiştir. Bu noktada Cohen's Kappa değeri 0.75 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanmış olan bu Kappa değeri gözlemciler arası güvenilirliğin yeterli olduğunu ortaya koymuştur (Harvey, 2021). Bu aşamalardan sonra araştırmacılar önerilen ve en uygun bulunan maddeler üzerinden tekrar okumalar yapıp ölçeğin Türkçe versiyonunda hangi maddelerin kullanılacağına karar vermişler ve ölçeği hazırlamışlardır.

Araştırmanın yürütülmesi için gerekli Etik Kurul Onayı 03.05.2023, BAYEK024.05 tarih ve sayı ile Lefke Avrupa Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan alınmıştır.

Araştırmacılar tarafından hazırlanan iki farklı çevrimiçi anket formu kullanılarak zincir örnekleme yöntemi ile sosyal medya platformları üzerinden anket formları dağıtılmış ve yeterli sayıda katılımcıya ulaşılan kadar form açık tutulmuştur.

Ölçeğin güvenirlik analizleri için Cronbach's Alpha katsayısı, iki yarım test güvenirliği ve madde-toplam test korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerliliği için ise ölçüt bağımlı geçerlik ve yapı geçerliliğine bakılmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için iki farklı örneklem kullanılmıştır.

Örneklem

Çalışmanın geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları için iki farklı örneklemden veri toplanmıştır. Ölçek güvenirlik çalışmalarında örneklem büyüklüğü konusunda farklı fikirler olmasına rağmen ölçekteki madde sayısının en az 2 en fazla 10 katı kadar örneklem büyüklüğüne ulaşılması gerektiği belirtilmektedir (Gunawan et al., 2021, Anthoine et al. 2014, Şencan, 2005). 15 maddeden oluşan Kurbanı Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeğinin güvenirlik çalışmasında 30-150 arasında katılımcıya ulaşılması ölçeğin güvenirlik çalışması için yeterli olacağı tespit edilmiştir. Buna göre, güvenirlik çalışması için oluşturulan anket formu ile birlikte sosyal medya kullanıcılarına araştırma aydınlatılmış onam formu ile birlikte araştırma bağlantısı gönderilmiş ve zincir örnekleme yolu ile 200 gönüllü katılımcıdan çevrim-içi veri toplanmıştır. AFA analizi için kullanılan örnekleme katılımcıların toplumsal cinsiyete göre dağılımları %70.1 (n=141) kadın ve %29.9 (n=60) erkek katılımcıdan oluşmuş ve yaş ortalaması ise 26.56±8.19 olarak tespit edilmiştir. Bu örneklem sadece AFA için kullanılmıştır.

DFA için farklı bir örneklemden sosyal medya kullanıcılarına araştırma aydınlatılmış onam formu ile

birlikte araştırma bağlantısı gönderilmiş ve zincir örnekleme yolu ile 280 gönüllü katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların toplumsal cinsiyete göre dağılımları %71.1 (n=199) kadın ve %28.9 (n=81) erkek katılımcının yaş ortalaması 31.24±11.78 ve ortalama ilişki süreleri ise 8.106±10.851 olarak hesaplanmıştır.

Ölçme Araçları

Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından ilgili alanyazın göz önünde bulundurularak hazırlanan sosyodemografik bilgi formunda yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ilişki durumu, ilişki sırasında sırasında şiddete maruz kalma ve ilişki süresi gibi bilgileri içeren sorular yer almaktadır.

Kurbanı Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeği (KDÖÖ)

Bhatti, Shuja, Aqeel, Bokhari ve ark. (2021) tarafından geliştirilmiş olan özgün adı ile Victim Gaslighting Questionnaire (VGQ) 14 madde ve iki alt boyuttan oluşan bir öz-bildirim (self-report) ölçeğidir. 5'li Likert tipinde (1- Kesinlikle katılmıyorum, 5- Kesinlikle katılıyorum) olan ölçekten alınması mümkün puan aralığı 14-70 arasında değişmekte ve yüksek puanlar kurbanı dayatılmış öz-şüphe mağduru olma durumunu ifade etmektedir. Ölçeğin ayrıca özgün çalışmasında 9 maddeden oluşan Akran Antlaşmazlığı ve 5 maddeden oluşan Kendine Güven Yitimi alt boyutları bulunmaktadır. Bhatti ve ark. (2021) tarafından tüm ölçeğin iç-tutarlılık katsayısı 0,934, akran-antlaşmazlığı alt-ölçeği ve kendine güven yitimi alt ölçeklerinin Cronbach's Alpha katsayıları sırasıyla 0,927 ve 0,854 olarak hesaplanmıştır. Yukarıda bahsedilen çeviri işlemine tabi tutulan ölçek bu çalışmada geçerlik ve güvenirlik analizlerine tabii tutulmuştur.

Duygusal Manipülasyon Ölçeği (DMÖ)

Duygusal Manipülasyon Ölçeği Austin, Farrelly, Black ve Moore (2007) tarafından geliştirilmiştir. 18 maddeden oluşan bu ölçek Duygusal Manipülasyon (10 madde, Cronbach's Alpha katsayısı 0.88), Yetersiz Duygusal Beceriler (4 madde, Cronbach's Alpha katsayısı 0.66) ve Duygularını Gizleme (4 madde, Cronbach's Alpha katsayısı 0.66) alt boyutlarından oluşmaktadır. Bu çalışmada kullanılan Duygusal Manipülasyon Ölçeği birçok çalışmada kullanılan Austin ve ark (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin duygusal manipülasyonu ölçeği 10 maddesinden oluşmaktadır. Grieve ve Mahar (2010) 10 maddeden oluşan Duygusal Manipülasyon Ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısını 0.90 olarak tespit etmiştir. Duygusal Manipülasyon Ölçeği 5'li Likert tipi bir ölçek aracıdır (Grieve, 2011; Grieve ve Panebianco, 2013; Hyde ve Grieve, 2014; Nagler, Reiter, Furtner ve Rauthmann, 2014). Ölçeğin Türk diline çevirisi, geçerlilik ve güvenirlik çalışması Aydemir (2021) tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe formunun Cronbach's Alpha katsayısı 0.936 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Güvenirliği

Kurbanı Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeğinin güvenirlik analizleri kapsamında Cronbach's Alpha katsayısı, madde toplam puan korelasyonları ve ölçekten elde edilen yanıtlar arası tutarlılığı tespit etmek için de iki yarı test güvenirliğine bakılmıştır.

15 maddelik Kurbanı Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı 0.895 olarak hesaplanmıştır. Fakat ölçek maddelerinin toplam puanı yordama gücünü ve ayırt ediciliğini belirlemek amacı ile yapılan madde analizinde madde-toplam puan korelasyonlarının 0.238 ile 0.724 arasında değiştiği görülmüştür. Madde-toplam puan

korelasyonunun 0.30 değerinin altında olması maddenin ölçülecek özelliği ayırt etme açısından yeterli olmadığını ifade etmektedir (Erkuş, 2012). Bu nedenle madde-toplam korelasyonu 0.238 olan ölçeğin ilk maddesi ölçekten çıkarılmıştır. Bu işlemden sonra ölçeğin kalan 14 maddesi ile tekrar iç-tutarlılık katsayısı ve madde-toplam puan korelasyonlarına tekrar bakılmıştır. Ölçeğin birinci (1) maddesi çıkarıldıktan sonra Cronbach's Alpha katsayısı 0.900 olarak hesaplanmıştır. Madde-toplam puan korelasyonu ise 0.385-0.734 arasında değişmektedir.

Çalışmadan elde edilen yanıtlar arasındaki tutarlılığı belirlemek amacı ile iki yarı test güvenilirliği değerlendirilmiştir. Ölçeğin iki yarı test güvenilirliği için Spearman-Brown, Guttman Split-Half ve Cronbach's Alpha değerleri hesaplanmıştır. Guttman Split-Half katsayısı 0.779, Spearman-Brown katsayısı 0.793 ve ölçeğin ilk yarısı (2-8 maddeler) için Cronbach's Alpha değeri 0.811 ve ikinci yarı (8-19 maddeler) için de 0.877 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu değerler ölçeğin güvenilir olduğunu ve tutarlı veri sağladığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2015).

Ölçeğin Geçerliliği

Kurbana Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeği'nin geçerliliğini belirlemek için AFA yapılmadan önce ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek için Kaiser-

Meyer-Olkin Testi ve Bartlett Testleri yapılmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin Testi 0.889 ve Bartlett Testi ise $\chi^2(df): 1303.217(105)$, $p: 0,001$ olarak hesaplanmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin Testi sonucunun 0.60'dan büyük ve Bartlett Testi sonucunun da anlamlı olması ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu ve geçerli bir yapı sergilediğini göstermektedir (Büyüköztürk, 2015).

Temel Bileşenler Analizi sonucu özdeğeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın %58.402'sini açıklayan üç faktörlü bir yapıda olduğunu göstermiştir. Ölçeğin Bhatti ve ark. (2021) tarafından geliştirilen özgün formun iki faktörlü yapısı göz önünde bulundurulduğunda, ölçeğin faktör yapısını belirlemek için Velicer Kısmi Korelasyonların Ortalamaları (Minimum Average Partial Correlation-MAP) Testi uygulanmıştır. Velicer MAP Testi birçok araştırmacı tarafından gerçek faktör yapısını belirlemek için en güvenilir yöntemlerden biri olarak kabul edilmektedir (Kılıç ve Uysal, 2019; Velicer, 1976). Velicer MAP testi ile yapılan analiz sonucunda Kurbana Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeğinin 2 faktörlü bir yapısı olduğu tespit edilmiştir. Tablo 4'de de görülebileceği gibi en küçük kısmi korelasyon kare ortalaması 0.0252 ve en küçük kısmi korelasyon 4'üncü kuvvet ortalaması da 0.0017'dir.

Tablo 1. Kurbana Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeğine İlişkin Velicer MAP Testi Sonuçları

Faktör Sayısı	Kısmi Korelasyon Karesi Ortalaması	Kısmi Korelasyonların 4. Kuvvet Ortalaması
0.0000	0.1668	0.0382
1.0000	0.0263	0.0017
2.0000	0.0252	0.0017
3.0000	0.0336	0.0036
4.0000	0.0418	0.0076
5.0000	0.0551	0.0115
6.0000	0.0797	0.0149
7.0000	0.1017	0.0291
8.0000	0.1251	0.0463
9.0000	0.1747	0.0722
10.0000	0.2272	0.1037
11.0000	0.3062	0.1885
12.0000	0.4808	0.3861
13.0000	1.0000	1.0000

Velicer MAP Testi bulgularına göre AFA iki faktörlü yapı olarak tekrar edilmiştir. Bu analize göre özdeğeri 1'in üzerinde olan ve varyansın % 54.34'ünü tanımlayan 2 faktörlü yapı Tablo 5'de sunulmuştur. Direct Oblimin döndürme işlemi sonucunda ölçek maddeleri alt boyutlara ayrılmıştır. Bu analiz sonucunda varyansın % 44.224'ünü açıklayan (Özdeğer= 6.191) 8 maddeden oluşan ilk alt

boyut ve varyansın %10.11'ini açıklayan (Özdeğer: 1.415) 6 maddeden oluşan ikinci alt boyut aşağıdaki gibidir. AFA sonucunda 2,3,4,5,6 ve 7'inci maddelerden oluşan alt boyut Güven Kaybı, 8,9,10,11,12,13,14, ve 15'inci maddelerden oluşan alt boyut ise Anlaşmazlık olarak adlandırılmıştır.

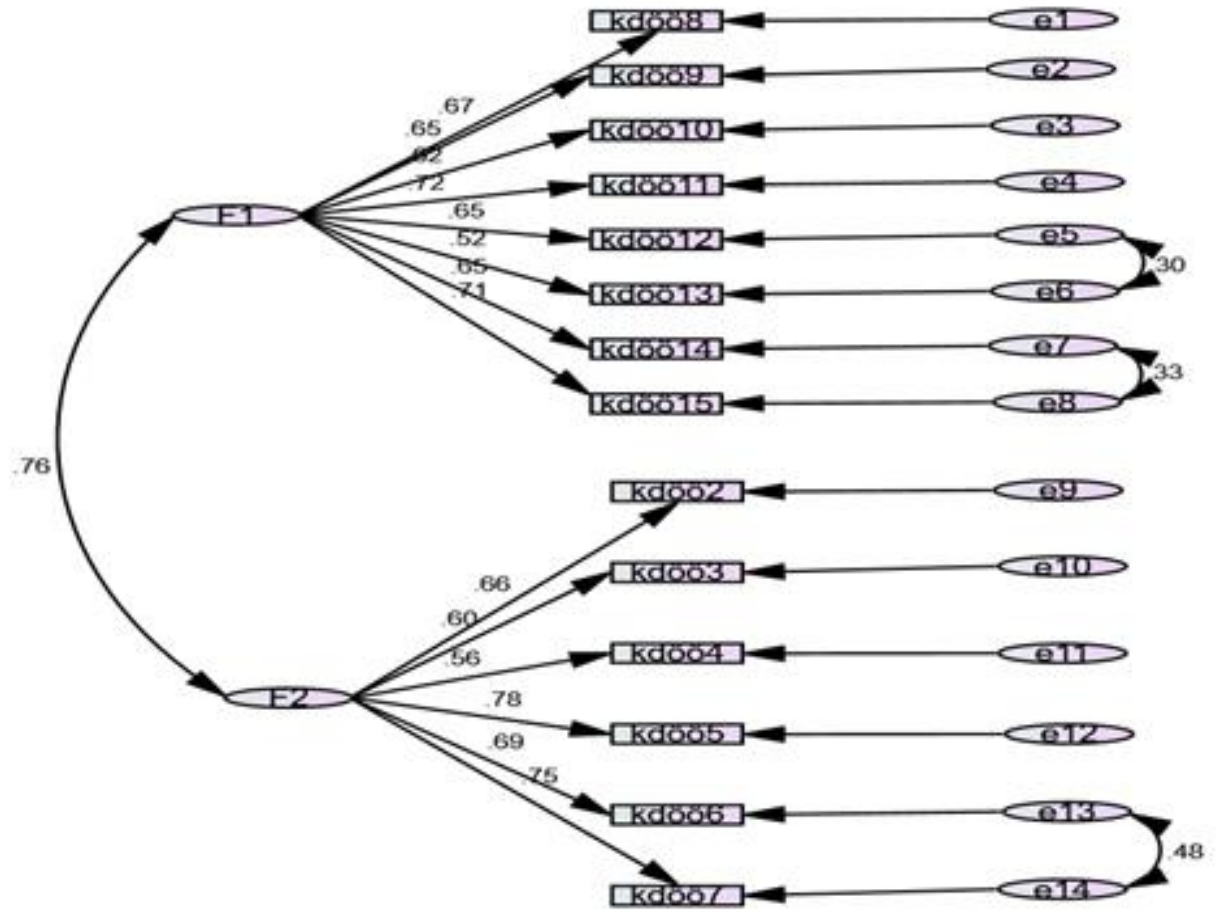
Tablo 2. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Soru No	Sorular	Faktör 1 (Anlaşmazlık)	Faktör 2 (Güven Kaybı)
10	Onları kanıt olduğunda bile çoğu zaman bir şeyleri inkar ederken bulursunuz.	0.906	
12	Sizi yalan söylemekle ve manipülasyonla suçladılar, oysa gerçekte bunu yapanlar onlardı.	0.834	
9	Sizi kendilerinden başka kimseye güvenilemeyeceğine inandırırılar.	0.801	
15	Onların söyledikleri yüzünden kendinizi sık sık akıl sağlığınızı sorgularken buluyorsunuz.	0.733	
11	Anlaşmazlıkları nedeniyle karar verme yeteneklerinizden emin değilsiniz.	0.638	
14	Kendinizi inançlarınızı ve görüşlerinizi muhalefetleri nedeniyle sorgularken buluyorsunuz.	0.628	
13	Olumlu eylemleri, aşağılayıcı sözlerini tamamlamaz.	0.539	
8	Sıklıkla kendi gerçekliğinizi onlara karşı savunmanız gerektiğini hissediyorsunuz.	0.508	
2	Bakış açınız reddedilir ya da tamamen yanlış olduğunuz söylenir.		0.743
5	Etkileşimlerinizin çoğu kendinizi küçük hissetmenize ya da kendinizden utanmanıza neden olur.		0.737
7	Eylemlerinize niyetlerinize zıt motifler atarlar.		0.675
4	Neyi yanlış yaptığınızı bilmeden özür diliyorsunuz.		0.618
6	İfadeleriyle çelişen bir şekilde hareket ederler.		0.561
3	Duygularınızı açıklamaya çalıştığınızda ‘aşırı tepki vermekle’ suçlanıyorsunuz.		0.549
Açıkladığı Varyans%		44.224	10.111
Özdeğer		6.191	1.415
Cronbach Alpha		0.888	0.780

AFA'dan elde edilen yapının uygunluğunu test etmek için DFA AMOS 24 ile yapılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi bu analiz için farklı bir örneklemden veri toplanmıştır. Uyum iyiliklerinin incelenmesi sonucunda faktör yapısının iki faktörlü çözümle tanımlanabileceğini göstermiştir. Fakat elde edilen bazı değerlerin kabul edilebilir sınırların altında olmasından dolayı düzeltme indekslerinin önerileri doğrultusunda bazı maddelerin hata kovaryansları ilişkilendirilmiştir. Hata kovaryansları ilişkilendirilmeden önce elde edilen bulgular ise [$\chi^2(76, N = 280) = 232.596, p < .000, \chi^2/df = 3.06, GFI = 0.887, AGFI = 0.844, CFI = 0.903, RMSEA = 0.086$]. Öneriler

doğrultusunda ilk faktörde 12 ve 13'üncü maddeler ile 14 ve 15'inci maddeler, ikinci faktörde ise 6 ve 7'inci maddelerin hata kovaryansları ilişkilendirilmiştir. Tekrar yapılan analiz sonucunda ise [$\chi^2(73, N = 280) = 2142.5, p < .000, \chi^2/df = 1.952, GFI = 0.931, AGFI = 0.901, CFI = 0.957, RMSEA = 0.058$]. Modeldeki standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu değerler Birinci Faktör için 0.52 ile 0.72 arasında ve İkinci Faktör için de 0.56 ile 0.78 arasında değişmektedir (Şekil 1). Elde edilen bu değerlerin iyi bir uyum indeksi gösterdiği tespit edilmiştir (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003).

Şekil 1. Kurbana Dayatılmış Öz-Şüpheli Ölçeği Path (Yol) Analizi

Benzer ölçekler geçerliliği için Kurbana Dayatılmış Öz-Şüpheli Ölçeği toplam puan ile Duygusal Manipülasyon Ölçeği toplam puanları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu analiz sonucunda Kurbana Dayatılmış Öz-Şüpheli Ölçeği ile Duygusal Manipülasyon Ölçeği arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0.142$, $p=0.045$, $p<0.05$).

Tartışma

Yabancı dilde kullanılıp kabul görmüş birçok terim Türkçe alanyazına orijinal dildeki ismiyle girip o şekilde kullanılmıştır. Fakat bu durum zengin bir dil olan Türk dili için araştırmacılar tarafından çok da doğru bulunmamaktadır. Türkçe alanyazın incelendiği zaman orijinal adı ile gaslighting teriminin de bu şekilde kullanıldığı ve Türk dilinde karşılık herhangi bir terim önerilmediği farkedilmiştir. Gaslighting terimine Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğünde ve Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzunda önerilen herhangi bir terim ya da sözcüğe rastlanmamıştır. Gaslighting teriminin Oxford İngilizce Sözlüğüne göre tanımı 'To manipulate (a person) by psychological means into questioning his or her own sanity' olarak verilmektedir. Bu cümlemin Türkçe karşılığı ise 'bir bireyi psikolojik olarak manipüle ederek onun ruh sağlığı ile ilgili kuşku duymasını sağlamak' tır. Bu tanımdan yola çıkılarak kurbana dışarıdan gelen bir dayatmanın olması ve yine kurbanın kendi akıl sağlığından şüpheli edecek konuma sokulmasından dolayı gaslighting teriminin Türkçe karşılığı Kurbana Dayatılmış Öz-Şüpheli Ölçeği olarak önerilmektedir. Orijinal adı Victim Gaslighting

Questionnaire olan ölçeğin Türkçe adı da bu bağlamda Kurbana Dayatılmış Öz-Şüpheli Ölçeği olarak düzenlenmiştir. Bu çalışmanın amacı Kurbana Dayatılmış Öz-Şüpheli Ölçeğinin Türk diline çevirisi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmasıdır. Kurbana Dayatılmış Öz-Şüpheli Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda dil, yapı geçerliliği ve güvenilirlik açısından gerekli kriterleri karşıladığı tespit edilmiştir.

İngilizce dilinden Türkçeye çevrilen ölçeğin dil ve anlam geçerliliği Cohen Kappa uyuma indeksi ile değerlendirilmiştir. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda Cohen Kappa değeri 0.75 olarak hesaplanmıştır. Cohen Kappa değerinin 0.61 ile 0.80 arasında olması uyum düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir (Harvey, 2021; Bıkmaz Bilgen ve Doğan, 2017; Landis ve Koch, 1977).

Schumacker ve Lomax (2010) AFA yapılan farklı bir veri seti kullanılarak DFA yapılmasını önermektedir. Bu önermenin gerekçesi ise AFA sonucunda elde edilen yapının geçerliliğini farklı bir veri seti kullanarak DFA aracılığı ile doğrulanmasıdır. Bu çalışmada da iki farklı veri seti kullanılmıştır. İlk veri seti kullanılarak elde edilen AFA sonucunda diğer veri seti kullanılarak DFA yapılmıştır.

İlgili alanyazında çalışılan ölçeğin yapı geçerliliği bakımından uygunluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin Testi ve Barlett Küresellik Testleri sonuçlarından yararlanılmaktadır (Büyükoztürk, 2015). Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin Testi sonucunun 0.60'dan büyük ve Barlett

Küresellik Testi sonucunun da anlamlı olması ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu belirtmektedir (Büyüköztürk, 2015). KDÖÖ için hesaplanan Kaiser-Meyer-Olkin Testi 0.889 ve Bartlett Küresellik Testi sonucu da anlamlı olarak bulunmuştur. Bu bulgular değerlendirildiğinde araştırmanın örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğu ve ölçeğe ilişkin faktör analizinin yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Temel Bileşenler Analizi sonucu özdeğeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın %58.402'sini açıklayan üç faktörlü bir yapıda olduğunu göstermiştir. Fakat orijinal ölçeğin iki faktörlü yapısı göz önünde bulundurulduğunda, ölçeğin faktör yapısını belirlemek için Velicer Kısmi Korelasyonların Ortalamaları (Minimum Average Partial Correlation-MAP) Testi uygulanmıştır. Velicer MAP Testi birçok araştırmacı tarafından gerçek faktör yapısını en iyi biçimde ortaya koyan yöntem olarak bilinmektedir (Kılıç ve Uysal, 2019; Velicer, 1976). Velicer MAP testi ile yapılan analiz sonucunda KDÖÖ'nün 2 faktörlü bir yapısı olduğu tespit edilmiştir. Velicer MAP Testi bulgularına göre AFA iki faktörlü yapı olarak tekrar edilmiştir. Bu analize göre özdeğeri 1'in üzerinde olan ve varyansın % 54.34'ünü tanımlayan 2 faktörlü bir yapıda olduğu belirlenmiştir. Direct Oblimin döndürme işlemi sonucunda ölçek maddeleri alt boyutlara ayrılmıştır. Bu analiz sonucunda varyansın % 44.224'ünü açıklayan (Özdeğer= 6.191) 8 maddeden oluşan ilk alt boyut ve varyansın %10.11'ini açıklayan (Özdeğer: 1.415) 6 maddeden oluşan ikinci alt boyut aşağıdaki gibidir. AFA sonucunda 2,3,4,5,6 ve 7'inci maddelerden oluşan alt boyut Güven Kaybı, 8,9,10,11,12,13,14, ve 15'inci maddeler oluşan alt boyut ise Anlaşmazlık olarak adlandırılmıştır.

DFA sonucunda uyum indeksleri ise χ^2 (73, N = 280) = 2142.5, p < .000, χ^2/df = 1.952, GFI = 0.931, AGFI = 0.901, CFI = 0.957, RMSEA = 0.058 olarak tespit edilmiştir. GFI ve AGFI değerlerinin 0.90'ın üstünde olması, RMSEA değerinin 0.10'dan küçük olması ve χ^2/sd değerinin ise 2 olması iyi uyumu göstermektedir (Büyüköztürk, 2011; Hooper, Coughlan, Mullen, 2008; Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003).

Benzer ölçekler geçerliliği için Kurbana Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeği toplam puan ile Duygusal Manipülasyon Ölçeği toplam puanları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu analiz sonucunda Kurbana Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeği ile Duygusal Manipülasyon Ölçeği arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Benzer ölçekler geçerliliğinde ölçeğin ölçmeyi hedeflediği olgu ile daha önce ölçtüğü kabul edilen farklı bir ölçek ile arasındaki korelasyona bakılmaktadır. Yeni geliştirilen ölçek ile daha önce sınanmış olan ölçek puanları arasındaki korelasyonun varlığı yeni geliştirilen ölçeğin geçerliliği için bir kanıt niteliğindedir (Karakoç ve Dönmez, 2014).

Ölçeğin güvenilirlik analizleri için Cronbach's Alpha katsayısı, iki yarım test güvenilirliği ve madde-toplam test korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. 15 maddelik Kurbana Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı 0.895 olarak hesaplanmıştır. Fakat ölçek maddelerinin toplam puanı yordama gücünü ve ayırt ediciliğini belirlemek amacı ile yapılan madde analizinde madde-toplam puan korelasyonlarının 0.238 ile 0.724 arasında değiştiği görülmüştür. Madde-toplam puan

korelasyonunun 0.30 değerinin altında olması maddenin ölçülecek özelliği ayırt etme açısından yeterli olmadığını ifade etmektedir (Erkuş, 2012). Bu nedenle madde-toplam korelasyonu 0.238 olan ölçeğin 1'inci maddesi ölçekten çıkarılmıştır. Bu işlemten sonra ölçeğin kalan 14 maddesi ile tekrar iç-tutarlılık katsayısı ve madde-toplam puan korelasyonlarına tekrar bakılmıştır. Ölçeğin birinci (1) maddesi çıkarıldıktan sonra Cronbach's Alpha katsayısı 0.900 olarak hesaplanmıştır. Madde-toplam puan korelasyonu ise 0.385-0.734 arasında değişmektedir. Güven Kaybı alt boyutunun Cronbach's Alpha katsayısı 0.780 ve Anlaşmazlık alt boyutunun Cronbach's Alpha katsayısı 0.888 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alfa değerlerinin 1'e yakın olması ölçek maddelerinin aynı niteliği ölçme gücünün arttığının bir göstergesi olarak kabul edilmekte ve bu değerin 0.70 ve üstünde olması beklenmektedir (Tavşanlı, 2002). Ayrıca yanıtlar arasındaki tutarlılığı belirlemek amacı ile iki yarı test güvenilirliği değerlendirilmiştir. Ölçeğin iki yarı test güvenilirliği için Spearman-Brown, Guttman Split-Half ve Cronbach's Alpha değerleri hesaplanmıştır. Bu hesaplamalara göre Guttman Split-Half katsayısı 0.779, Spearman-Brown katsayısı 0.793 ve ölçeğin ilk yarısı (2-8 maddeler) için Cronbach's Alpha değeri 0.811 ve ikinci yarı (8-19 maddeler) için de 0.877 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu değerler ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2015).

Sonuç ve Öneriler

Kurbana Dayatılmış Öz-Şüphe Ölçeği Türk dilinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır. Bu çalışma ile Türkçe uyarlaması sonucunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı Türkçe alanyazına kazandırılmıştır. Özellikle çok geniş bir yelpazede yaşanabilecek kişilerarası ilişki sorunlarında kurbana dayatılmış öz-şüphe bu ölçek kullanılarak tespit edilebilir ve kişiye özgü psikolojik destek programları geliştirilebilir. Türkçe alanyazında önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Araştırmanın uygulanması için Lefke Avrupa Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan onay alınmıştır. (Etik Kurul Onayı 03.05.2023 tarih, BAYEK024.05 sayı ile alınmıştır).

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

ZO, BK ve DÖ makalenin giriş, yöntem ve tartışma bölümünün, özet ve abstractın yazılmasında büyük katkı sağlamıştır. ZO araştırma verilerini analiz etmiş ve yorumlamıştır. BK ve DÖ veri toplanmasında büyük katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Akdeniz, B., & Cihan, H. (2024). Gaslighting and Interpersonal Relationships: Systematic Review. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 16(1), 146-158. DOI: 10.18863/pgy.1281632
- Akiş, A. D. & Öztürk, E. (2021). Patolojik Narsisizm: Duygusal İstismar ve "Gaslighting" Perspektifinden Kapsamlı Bir Değerlendirme. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 6 (2), 1-31. DOI: 10.46628/itbhssj.1013622
- Anthoine, E., Moret, L., Regnault, A., Sébille, V., & Hardouin, J. B. (2014). Sample size used to validate a scale: a review of publications on newly developed patient reported outcomes measures. *Health and quality of life outcomes*, 12(1), 1-10. DOI: 10.1186/s12955-014-0176-2
- Au, L., Capotescu, C., Eyal, G., & Finestone, G. (2022). Long covid and medical gaslighting: Dismissal, delayed diagnosis, and deferred treatment. *SSM-Qualitative Research in Health*, 2, 100167. DOI: 10.1016/j.ssmqr.2022.100167
- Austin, E. J., Farrelly, D., Black, C., & Moore, H. (2007). Emotional intelligence, Machiavellianism and emotional manipulation: Does EI have a dark side? *Personality and individual differences*, 43(1), 179-189. DOI: 10.1016/j.paid.2006.11.019
- Aydemir, C. (2021). Duygusal Manipülasyon Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 10(19), 87-94.
- Bhatti, M. M., Shuja, K. H., Aqeel, M., Bokhari, Z., Gulzar, S. N., Fatima, T., & Sama, M. (2023). Psychometric development and validation of victim gaslighting questionnaire (VGQ): Across female sample from Pakistan. *International Journal of Human Rights in Healthcare*, 16(1), 4–18. DOI: 10.1108/IJHRH-12-2020-0119
- Bıkmaz Bilgen, Ö. Ve Doğan, N. (2017). Puanlayıcılar arası güvenilirlik belirleme tekniklerinin karşılaştırılması. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 8(1), 63-78. DOI: 10.21031/epod.294847
- Büyükoztürk, Ş. (2015). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum. Ankara: Pegem Akademi Yayınları. . ISBN 978-975-6802-74-8
- Carter, C. R. (2022). Gaslighting: ALS, anti-Blackness, and medicine. *Feminist Anthropology*, 3(2), 235-245. DOI: 10.1002/fea2.12107
- Davis, A. M., & Ernst, R. (2019). Racial gaslighting. *Politics, Groups, and Identities*, 7(4), 761-774. DOI: 10.1080/21565503.2017.1403934
- Dimitrova, D. (2021). The women in situation of gaslighting–risk identification in the work environment. *European Journal of Public Health*, 31(Supplement_3), ckab165-327. DOI: 10.1093/eurpub/ckab165.327
- Erkuş, A. (2012). Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme-I: Temel Kavramlar ve İşlemler. Ankara: Pegem Akademi Yayınları. ISBN 978-605-364-311-1.
- Fielding-Singh, P., & Dmowska, A. (2022). Obstetric gaslighting and the denial of mothers' realities. *Social Science & Medicine*, 301, 114938. DOI: 10.1016/j.socscimed.2022.114938
- Grieve, R., & Mahar, D. (2010). The emotional manipulation–psychopathy nexus: Relationships with emotional intelligence, alexithymia and ethical position. *Personality and Individual Differences*, 48(8), 945-950. DOI: 10.1016/j.paid.2010.02.028
- Grieve, R., & Panebianco, L. (2013). Assessing the role of aggression, empathy, and self-serving cognitive distortions in trait emotional manipulation. *Australian Journal of Psychology*, 65(2), 79-88. DOI: 10.1111/j.1742-9536.2012.00059.x
- Gunawan, J., Marzilli, C., & Aungsuroch, Y. (2021). Establishing appropriate sample size for developing and validating a questionnaire in nursing research. *Belitung Nursing Journal*, 7(5), 356-360. DOI: 10.33546/bnj.1927
- Gülpak, D. & Babayiğit, A. (2024). Self-Change and Self-Efficacy in the Romantic Relationships, *European Archives of Social Sciences*, 1(1): 39-45. DOI: 10.35365/eass.24.1.05
- Harvey, N. D. (2021). A simple guide to inter-rater, intra-rater and test-retest reliability for animal behaviour studies. <https://osf.io/8stpy/download> Son Erişim Tarihi: 23/03/2023
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008). Evaluating model fit: a synthesis of the structural equation modelling literature. In 7th European Conference on research methodology for business and management studies, Vol. 2008, pp. 195-200. DOI: 10.21427/D7CF7R
- Hyde, J., & Grieve, R. (2014). Able and willing: Refining the measurement of emotional manipulation. *Personality and Individual Differences*, 64, 131-134. DOI: 10.1016/j.paid.2014.02.036
- Karakoç, F.Y. & Dönmez, L. (2014). Ölçek geliştirme çalışmalarında temel ilkeler. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 13(40), 39-49. DOI: 10.25282/ted.228738
- Kılıç, A. F., & Uysal, İ. (2019). Comparison of factor retention methods on binary data: A simulation study. *Turkish Journal of Education*, 8(3), 160–179. DOI: 10.19128/turje.518636
- Kukreja, P., & Pandey, J. (2023). Workplace gaslighting: Conceptualization, development, and validation of a scale. *Frontiers in Psychology*, 14, Article 1099485. DOI: 10.3389/fpsyg.2023.1099485
- Landis, J. R., & Koch, G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33, 159-174. DOI: 10.2307/2529310
- Lukkien, M., Allen, K., van Ginkel, S., & Volman, M. (2024). Addressing the diversity principle–practice gap in Western higher education institutions: A systematic review on intersectionality. *British Educational Research Journal*, 50(3), 620–642. DOI: 10.1002/berj.4096
- Nagler, U. K., Reiter, K. J., Furtner, M. R., & Rauthmann, J. F. (2014). Is there a “dark intelligence”? Emotional intelligence is used by dark personalities to emotionally manipulate others. *Personality and individual differences*, 65, 47-52. DOI: 10.1016/j.paid.2014.01.025
- Nazir, T., & Özçiçek, A. (2022). Gaslighting: İki yüzlü bir duygusal istismarla yüzleşmek. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 6(3), 241-250. DOI: 10.34056/aujef.1015105
- Podosky, P. M. C. (2021). Gaslighting, first-and second order. *Hypatia*, 36(1), 207-227. DOI: 10.1017/hyp.2020.54
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74. DOI: 10.23668/psycharchives.12784
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). A beginner's guide to structural equation modeling (3rd ed.). New York, NY: Routledge. ISBN: 978-1-84169-890-8.
- Siad, F. M., & Rabi, D. M. (2021). Harassment in the field of medicine: cultural barriers to psychological safety. *CJC open*, 3(12), S174-S179. DOI: 10.1016/j.cjco.2021.08.018
- Spear, A. D. (2023). Epistemic dimensions of gaslighting: Peer-disagreement, self-trust, and epistemic injustice. *Inquiry*, 66(1), 68-91. DOI: 10.1080/0020174X.2019.1610051
- Sweet, P. L. (2019). The sociology of gaslighting. *American Sociological Review*, 84(5), 851-875. DOI: 10.1177/0003122419874843

Şencan H. Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2005. p. 105–363. ISBN:975-347-884-4.

Şenyuva, G. & Yavuz, M. F. (2024). Assessment of the Relationship between Dark Triad Personality Patterns and Psychological Manipulation: Istanbul Sample, Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology, 6(3): 223-231. DOI: 10.35365/ctjpp.24.3.03

Tavşanlı, E. (2002). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayınları. ISBN: 978-605-133-740-1.

Tobias, H., & Joseph, A. (2020). Sustaining systemic racism through psychological gaslighting: Denials of racial profiling and justifications of carding by police utilizing local news media. *Race and Justice*, 10(4), 424-455. DOI: 10.1177/2153368718760969

Velicer, W. F. (1976). Determining the number of components from the matrix of partial correlations. *Psychometrika*, 41(3), 321–327. DOI: 10.1007/BF02293557